

AVONDLIED

Monique van Roosmalen

Avondlied

Roman

Dit boek is eerder verschenen onder de titel *De gesloten piano*.

Uitgeverij VBKLab

VBKMedia B.V. / Utrecht

ISBN 9789032520182 (paperback)

ISBN 9789032520397 (e-book)

ISBN 9789032520403 (audioboek)

© 2023 Monique van Roosmalen

Foto privébezit Monique van Roosmalen

Fotobewerking Pieter Hoekstra

Omslagontwerp Margo Togni

Vormgeving binnenwerk Crius Group, Hulshout

Alle rechten voorbehouden

Uitgeverij VBKLab vindt het belangrijk om op milieuvriendelijke en verantwoorde wijze met natuurlijke bronnen om te gaan. Voor de papieren editie van deze titel is daarom gebruikgemaakt van papier waarvan zeker is dat de productie niet tot bosvernietiging heeft geleid.

**VBK
LAB**

Voor Lise en Marie

Inhoud

1	De TOP-kamer	9
2	Het concert	18
3	Muziek troost	25
4	Verrassing	34
5	De keuze	46
6	Bid voor ons	59
7	Dood hoort bij leven	76
8	Verandering	82
9	Een sprookje	101
10	Maria en de ezel	111
11	Thuiskomst	119
12	Het kind	134
13	Is het morgen?	147
14	Familie	161
15	Drukte	168
16	Drie van de zes	184
17	Tranen	201
18	Omwille van vader	209
19	Foute opmerking	225
20	Kale bomen	239
21	Wie is Johan?	246
22	December	255
23	Geen gewone huilbui	263
24	Rondom een hoofd dat eenzaam was	274
	Dankwoord	287

1

De TOP-kamer

December 2013

Tante Margot wordt wakker gebeld. Oma's opname in huize De Willemsklok is niet vlekkeloos verlopen, daar wil de directrice eerlijk over zijn. In alle drukte vergat het dienstdoende personeel de TOP-kamer op het alarm aan te sluiten. Vannacht moest oma plassen en omdat niemand haar kon horen, was ze gedwongen het in bed te doen. Heel onaangenaam, noemt de directrice dat, maar oma's reactie vindt ze buiten proportie. Ze is tekeergegaan tegen de verzorgster en weigert te eten en haar medicijnen in te nemen, alleen pijnstillers wil ze nog hebben. De komst van de familie is dringend gewenst.

'Alsof zij er meteen voor ons was als we haar nodig hadden. Het zingen ging altijd voor, of niet soms?' zou tante Margot tegen mama gezegd hebben, die ze meteen belde nadat ze de directrice van het verzorgingshuis aan de lijn had gehad. 'Je moeder moet maar even wachten, ik ga eerst naar de kapper.'

Dat doet tante Margot altijd: ze zegt niet onze moeder,

maar jouw moeder als ze het tegen mama over oma heeft, alsof het haar familie niet is en zij er zich dus van kan distantiëren.

Mama huilt als ze het mij vertelt, maar dat ligt niet alleen aan tante Margot. Sinds ze door begint te krijgen dat het niets wordt tussen haar en Quinten, zijn tranen haar antwoord op bijna alles. Ze heeft zich ziekgemeld. Diagnose: burn-out.

‘Alsjeblieft mam,’ zeg ik, ‘we weten dat je het moeilijk hebt.’ Het komt er ongeduldiger uit dan ik wil. Gesnuf aan de andere kant van de lijn. ‘Ik ga met je mee, natuurlijk ga ik mee,’ troost ik haar. ‘Om tien uur bij de hoofdingang, ik zit nog in mijn pyjama. Misschien moet je huize De Willemsklok bellen om te zeggen dat we eraan komen.’

Mama snuit haar neus in mijn oor – alsof er een orkaan woedt. ‘Goed,’ zegt ze, ‘dan ga ik eerst naar oma’s huis om Boris eten te geven, dat arme beest staat waarschijnlijk al een uur bij de keukendeur te miauwen.’

Ik stop het mobieltje in mijn tas en sluit de pc af. Een dag thuiswerken, door niemand gestoord worden, had ik gedacht. In mijn slaapkamer gooi ik het raam open en waag mijn hoofd naar buiten. Shit, van die natte kou die in je botten kruipt. Een straffe wind drijft hoogzwangere wolken mijn kant op. Daar zal vandaag geen zon doorheen breken, terwijl ik wel wat licht en warmte kan gebruiken. Vannacht ook nog ongesteld geworden, gezeur in mijn buik. Zal ik mama bellen, zeggen dat we met de auto gaan, dat ik haar kom ophalen. Dat zou aardig zijn. Nee, laat maar zitten, ik heb nog even geen trek in haar.

Net als ik mijn voordeur uitkom, stapt Quinten uit zijn auto. Dat kan geen toeval zijn, hoelang zal hij daar gezeten

hebben? Ik doe net of ik hem niet zie en loop naar mijn fiets, die ik met een kettingslot aan de lantaarnpaal heb vastgezet. Lastig om met handschoenen aan het sleuteltje uit mijn jaszak te vissen, zeker nu ik weet dat ik van top tot teen word opgenomen. Ik buig me voorover en voel dat ik begin te gloeien, hij is vlak bij me. Onhandig morrel ik aan het slot, draai het sleuteltje om en probeer het nog eens, het valt uit mijn handen. Onder het bukken stoten onze hoofden tegen elkaar. Hij is sneller, raapt het op en maakt het slot voor me open. Als hij me het sleuteltje en de ketting teruggeeft, lukt het me niet om zijn blik te ontwijken. De wind heeft zijn haren in de war gewaaid. Ik moet me beheersen er niet met mijn hand doorheen te woelen.

‘Lieke, waarom neem je niet op als ik bel, we kunnen toch praten?’ vraagt hij, terwijl zijn heldere blauwgrijze ogen me onderzoekend aankijken. ‘Ik heb niets gedaan waaruit je moeder zou kunnen opmaken dat ik meer voor haar voel dan gewone vriendschap. Hoe kun je nou denken...’

‘Het doet er niet toe,’ val ik hem in de rede. Dit is heftig, natuurlijk doet het ertoe. Ik lieg om hem op afstand te houden, ben bang dat ik over de schreef ga als ik eerlijk ben, dan zeg ik ja en begint het gedoe van vooraf aan, dan wordt het een puinhoop. Ik sla mijn ogen neer, met beide handen omklem ik het stuur van mijn fiets en zet mijn voet op de trapper. ‘Ik moet naar mijn oma, ze heeft haar knie gebroken en zit op een Tijdelijke Opname Patiëntenkamer in De Willemsklok. Eigenlijk zou ze geopereerd moeten worden, maar dat laat haar conditie niet toe.’ Stom, ik moet niet zo uitgebreid zijn, nergens goed voor.

Hij doet een stap terug. ‘Sorry, dat spijt me.’

‘Hoezo, kun jij het helpen dan?’ Mijn gesnauw slaat ner-

gens op. Ik roep doe en sprint weg, fiets als een bezetene om bij hem uit de buurt te raken. Ik durf niet achterom te kijken, wil niet het risico lopen hem verloren bij de auto te zien staan, weerloos te worden en om te keren. Pas als ik zeker weet dat zijn ogen me niet meer kunnen volgen, stap ik af, loop een stukje om het gebonk in mijn borst tot bedaren te brengen. Elke keer als ik hem zie, gedraag ik me als een op hol geslagen hobbelpaard. Kalm, spreek ik mezelf toe, mama mag niets aan me merken, dat geeft maar vragen en gedoe. Dan moet ik de zoveelste smoes verzinnen.

Tien minuten later kom ik bij De Willemsklok aan. Mama staat onder het afdak bij de voordeur, wippend op de stoere blokhakken van haar nieuwe bruine laarsjes.

‘Hip,’ zeg ik, ‘je ziet er leuk uit.’ Je moet mama meteen belonen als ze tekenen van herstel vertoont, dat werkt. Waarschijnlijk heeft ze die laarsjes gekocht om indruk op Quinten te maken. Nou ja, in ieder geval verslonst ze zichzelf niet. Dat hebben we weleens anders gezien.

In de hal staat een plafondhoge nepkerstboom met gekleurde lichtjes, aan de lampen hangen witte en rode papieren kerstklokken. Op de achtergrond horen we Frans Bauer over de heerlijke winter in ons mooie Nederland zingen. We vluchten de trap op naar de tweede verdieping.

Oma zit met haar benen omhoog op zo’n elektrische stoel waarmee je naar voren en naar achteren kunt tuimelen. Ze heeft zich opgemaakt en draagt de pruik met de Grace Kelly-rol. Tegen alle verdrukking in zal ze proberen er als een diva uit te zien, dat vind ik zo tof aan mijn oma. Maar nu schijnt de vale huid door de poederlaag heen, haar ogen staan vermoeid. Het hardroze pyjamasje hangt in slonzige

plooien om haar bovenlijf, alsof het verdwaald is.

‘Zo, Rozenbottel van me,’ begroet ze me met weinig enthousiasme in haar stem wanneer ik me vooroverbuig om haar een zoen te geven. Ze heeft een hekel aan mijn naam, ‘Lieke’ is haar te gewoon, mama had me Sophia, Stephanie, Marie-Louise of Madeleine moeten noemen. Mij kan het niet schelen, ik vind ‘Rozenbottel’ wel komisch. Mama baalt ervan, maar ze heeft het opgegeven er iets van te zeggen, oma doet toch wat ze zelf wil.

‘Het is verschrikkelijk hier, in één woord verschrikkelijk.’ Oma tilt haar handen op om een weids gebaar te maken, als lamme vleugels ploffen ze terug in haar schoot.

Ik knoop mijn jas open en kijk de ruime kamer rond. Nergens iets van stof, lamellen in plaats van gordijnen, geen kleed op de vloer. De eethoek, het zitje, het ziekenhuisbed, de marmoleumvloer, alles is afwasbaar. Zodra je je kont gekeerd hebt, stormt er een schoonmaakploeg binnen om je sporen eens en voor altijd uit te wissen. Ik snap dat ze haar eigen sfeer mist, haar muziek, de kaarsjes, de genoeglijkheid van de half versleten antieke meuk die geen Glassex of Dasty verdraagt, alleen opfleurt van de aanraking met natuurazijn, boenwas en ossengalzeep. Om de dag ging ze op haar knieën om de franjes van de perzen te kammen. Dat zal ze nooit meer kunnen. Ze kon het trouwens allang niet meer. Hoe vaak is mama niet op de fiets gesprongen om haar van de vloer te rapen – nog een geluk dat ze zich steeds naar de telefoon wist te slepen.

‘Die meiden van de verzorging snappen niet wat je doormaakt, ik wil ze hier niet meer zien,’ zegt ze.

Mama komt uit de halfopen keuken met twee koppen Senseo. Midden in de kamer blijft ze vertwijfeld staan.

‘Maar u moet toch verzorgd worden, ma, ze kunnen u niet zo laten zitten?’

‘Dat kunnen ze heel goed, dat heb je vannacht gezien.’ Minachtend haalt oma haar neus op. ‘Wees gerust, het is gauw voorbij, ik ben zo dood.’ Ze kijkt mama smekend aan. ‘Susanne, jij neemt Boris mee hè, dat ik me daar geen zorgen om hoeft te maken. Dat beest kan het niet helpen, dat verdient een goed leven.’

Mama zet een kopje naast haar neer. Driftig schudt oma haar hoofd; koffie, ze wordt al misselijk bij het idee. Ik sta op, ik kan die koffie goed gebruiken – dit wordt een lange zit.

‘Ma, hoe dan ook, u moet uw medicijnen nemen,’ zegt mama, terwijl ze zich in een knalblauwe plastic fauteuil laat zakken. ‘Het is niet zo voorbij, het wordt een lijdensweg als u uw medicijnen niet inneemt.’

‘Daar gaan jullie niet over, ik beslis, het is mijn leven,’ snauwt oma. ‘Jullie moeten niet denken dat jullie me hier kunnen houden.’

Mama is wijkverpleegster, die weet echt wel waar ze het over heeft, maar als oma niet wil houdt het op, je kunt die pillen er moeilijk onder dwang instoppen. Ik sta op, doe net of ik het uitzicht wil bekijken. Voor het raam gris ik het mobieltje uit mijn tas, app naar Sjoerd dat hij hier zijn middagpauze moet doorbrengen, zodat hij op oma kan inpraten. Als er iemand goed met haar overweg kan dan is het mijn broer. Ik draai me naar haar om. ‘Mama wil alleen maar helpen, dat begrijpt u toch wel?’ vraag ik.

‘Natuurlijk begrijp ik dat, ik ben niet achterlijk, maar jullie weten niet wat ik voel, hoe rampzalig het is als je gedwongen bent ergens te zijn waar je niet wilt wezen.’

Ze lijkt steeds kwader te worden, alsof wij haar dit leven cadeau hebben gedaan en te beroerd zijn om het te ruilen. Wat is er met haar dat ze zo doet? ‘Ik snap best dat het akelig is om de halve nacht in je eigen plas te liggen, echt ranzig,’ zeg ik.

‘En dat overkomt je dan aan het einde van je leven, alsof ik niet alle zeilen heb moeten bijzetten om er iets van te maken. Moet het dan zo aflopen?’ Haar hoofd zakt op haar borst, ik hoor haar ademhaling piepen.

Er wordt geklopt. Mama loopt naar de deur om te zien wie er is. Mevrouw Lodewijks, oma’s achterbuurvrouw, komt binnen, ze heeft een boeket bloemen bij zich. ‘Voor jou, Leonie, omdat je zo akelig gevallen bent.’

Oma maakt de bovenkant van het papier los. ‘Die zijn mooi,’ zegt ze, ‘die kun je hier laten, zelf mag je weer gaan. Sorry Fien, ik ben in gesprek met mijn kinderen, mijn hoofd staat niet naar bezoek.’

Wat lullig voor mevrouw Lodewijks, is ze voor niks met de bus gekomen.

Mama loopt met haar naar de gang, ze zal zich in allerlei bochten wringen om oma te excuseren. Ik pak het boeket op dat oma op het tafeltje naast zich heeft gelegd. In het aanrechtkastje vind ik een batterij lege jampotten en glazen vazen van Ikea. Een schaar is met een touwtje aan het handvat van de keukenla geknoopt, zodat we hem niet zullen meepikken. Moest Quinten vanmorgen geen les geven, vraag ik me af, terwijl ik de bladeren aan de onderkant van de stelen aftrek. Stom, de kerstvakantie is begonnen. Ik kon me al niet voorstellen dat hij het Van Deysellyceum af zou zeggen om mij op te kunnen wachten, zo betrokken als hij is bij de school en bij zijn leerlingen. Ik zie hem voor me,

op en neer wandelend in het leslokaal, eeuwig een krijtje in zijn rechterhand, dat hij zo nu en dan opgooit om het net op tijd weer op te vangen. In de vijfde en zesde had ik Nederlands van hem. Een goede leraar met een prettige vertelstem, destijds de jongste van het korps. Wanneer we dreigden in te dutten, hield hij ons bij de les met een anekdote of een taalgrap. Liet een van ons het hoofd hangen, dan wachtte hij die persoon op om te informeren wat er aan de hand was. Mij hield hij eens staande om te zeggen dat mijn haar een prachtige rode kleur heeft. Hij kon niet weten dat ik op de lagere school vaak was uitgescholden, dat ik op het plein en in de straten werd nageroepen met ‘rooie’, ‘lampion’ of ‘vuurtoren’. Toch had ik het gevoel dat hij het alleen maar zei om me te troosten met dat idiote haar. Sinds een paar maanden weet ik beter. Ik hoorde niet bij de meiden die verliefd op hem waren, ik ben een laatbloeier, net zoals de amaryllisbol op mijn vensterbank, die met kerst bloem zou moeten geven maar die nu alleen nog maar een kleine groene punt laat zien. Mij ging het om de teksten die we bespraken, de boeken die ik verslond. Door voor mijn examen alleen recent verschenen literatuur te kiezen, zette ik hem onbedoeld aan het werk: het merendeel van die romans moest hij nog lezen. Bij het mondeling zat ik op mijn praatstoel. Meestal is mijn woordenstroom meer te vergelijken met een beek dan met een waterval. Ik sta niet graag op de voorgrond, denk snel dat ik te veel zeg en dan eerder iets stukmaak dan toevoeg, maar soms raak ik begeistert, zeker als het over boeken gaat. ‘De hoofdpersonen zijn allemaal op zoek naar hun eigen identiteit,’ stelde ik. Nu zou ik zo’n uitspraak een cliché noemen, maar op mijn achttiende dacht ik dat het een vondst was. Nog

voor me gevraagd werd me nader te verklaren, was ik al enthousiast aan de onderbouwing begonnen. Toen stelde hij me een strikvraag. Hij wilde weten of het de schrijver of de lezer is die bepaalt wat je tussen de regels door leest. Daar moest ik even over nadenken. Uiteindelijk zei ik dat de schrijver hierin stuurt, maar dat het aan de lezer is het bedoelde al dan niet op te pikken. Ik kreeg de eerste tien die hij als leraar uitdeelde – ik ben zijn eerste tien.

Wanneer ik met de bloemen de kamer in kom, is mama nog niet terug. Oma zit met haar ogen dicht, haar hoofd is opzijgezakt, haar mond hangt open. Ze is in slaap gevallen.